

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

2014

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (Merkez Bankası) ülkemizde para ve kur politikasından sorumludur.

Temel amacı fiyat istikrarını sağlamak olan Merkez Bankası, ayrıca finansal sistemde istikrarı sağlayıcı önlemleri almakla da görevlendirilmiştir.

Bunun yanı sıra, ülkemizde tedavülde olan banknotların basımından ve dolaşımının sağlanmasından, ödeme sistemlerinin kurulması ve işletilmesi ile uluslararası rezervlerin yönetilmesinden de Merkez Bankası sorumludur.

Merkez Bankası, 11 Haziran 1930 tarihinde bir anonim şirket olarak kurulmuştur. Bankanın hisse senetleri, dört sınıfa ayrılmıştır: (A) sınıfı hisseler Hazineye aittir ve bu hisse sınıfının payı Merkez Bankası Kanunu gereği yüzde 51'den az olamaz. (B) sınıfı hisseler Türkiye'de faaliyette bulunan milli bankalara, (C) sınıfı hisseler milli bankalar dışında kalan diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere, (D) sınıfı hisseler ise Türk ticaret kuruluşlarıyla Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişilere aittir.

Merkez Bankası, fiyat istikrarı amacına ulaşmak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan belirleme yetkisine sahiptir. Bu da Merkez Bankasının, birçok gelişmiş ülke merkez bankalarındaki uygulamalara paralel olarak, kanunen **araç bağımsızlığına** sahip olduğu anlamına gelmektedir. Merkez Bankası fiyat istikrarı amacına yönelik olarak 2006 yılından itibaren **açık enflasyon hedeflemesi rejimi** uygulamaktadır.

2014
2015
2016 > %5

Hükûmet ve Merkez Bankası tarafından ortaklaşa belirlenen orta vadeli enflasyon hedefi yüzde 5'tir. Banka, bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı ile gecelik borç alma ve borç verme faiz oranları arasında oluşan faiz koridorunu ve zorunlu karşılıkları da politika aracı olarak etkin şekilde kullanmaktadır.

ENFLASYON VE FİYAT İSTİKRARI

Enflasyon, bir ekonomideki mal ve hizmetlerin fiyatlarında gözlenen sürekli ve genel kapsamlı artışı ifade etmektedir. Enflasyon ortamında, 1 Türk lirası ile alınabilecek mal miktarı azalır ve dolayısıyla Türk lirasının değeri düşmüş olur.

Yüksek enflasyon, ekonomik birimlerin yatırım, tüketim ve tasarruf kararlarını etkiler. Enflasyon oranı, birimlerin bu kararlarını verirken dikkate almayacakları kadar düşük ise ve bu düşük enflasyon sürdürülebiliyorsa, o ekonomide fiyat istikrarı sağlanmış demektir.

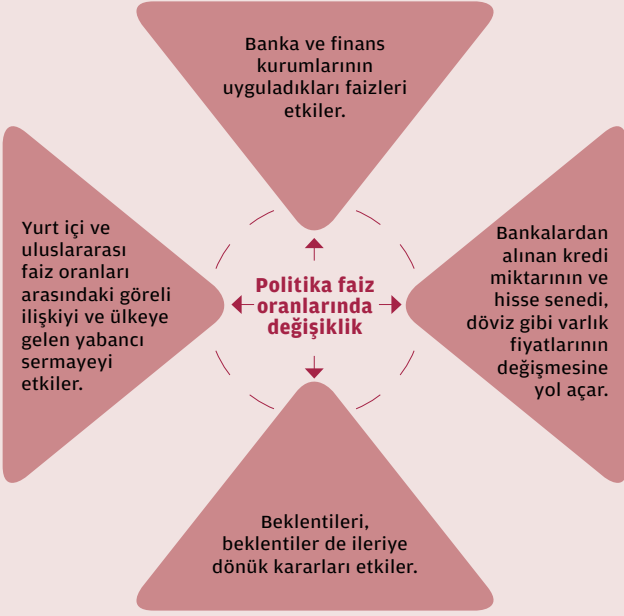
Merkez Bankasının amacı 1211 sayılı Kanun ile belirlenmiştir. Kanunun 4. maddesine göre, “Bankanın temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Banka, fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisi belirler. Banka, fiyat istikrarını sağlama amacı ile çelişmemek kaydıyla hükûmetin büyüme ve istihdam politikalarını destekler.”

Para Politikası Kurulu

Merkez Bankası Kanunu'nda 2001 yılında yapılan değişiklikle Para Politikası Kurulu oluşturulmuştur. Para Politikası Kurulu para ve kur politikası kararlarının alındığı organdır. Kurul, Başkanın başkanlığı altında, Başkan Yardımcıları, Banka Meclisi üyeleri arasından seçilen bir üye ve Başkanın önerisi üzerine müşterek kararlar atanmış bir üyeden oluşur.

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu tarafından faiz oranlarında yapılan değişiklik enflasyon üzerindeki etkisini dört kanaldan göstermektedir:

Faiz oranlarında yapılan değişikliğe ekonominin uyum sağlaması zaman alır. Aktarım mekanizmasındaki kanallardan bazıları etkisini diğerlerinden daha çabuk gösterebilir. Etkiler, politika değişikliklerinin sözleşmelere ne kadar zamanda yansıtacağı, bireylerin tüketim alışkanlıklarını ne kadar zamanda değiştirecekleri gibi unsurlara bağlıdır. Ayrıca, geçmişteki enflasyon oranına bakarak karar alma alışkanlıkları olan bir ekonomide politika değişikliklerinin etkileri daha zayıf olmaktadır.

Enflasyon Raporu

Enflasyon hedeflemesi rejimi çerçevesinde Merkez Bankasının temel iletişim aracı **Enflasyon Raporu**'dur. Yılda dört kere yayımlanmakta olan Rapor ile Banka, enflasyon görünümü ile enflasyonu etkileyen unsurları değerlendirmekte ve orta vadeli enflasyon ve çıktı açığı tahminleri ile para politikası görünümünü paylaşmaktadır.

FINANSAL İSTİKRAR

Fiyat istikrarının yanı sıra, finansal sistemin sağlıklı çalışmasının sağlanması ve sürdürülmesi de modern merkez bankalarının görevleri arasındadır.

Finansal sistemde meydana gelen aksaklıklar ekonomik büyümeye zarar verebilmekte, işsizliği artırabilmekte, fiyat istikrarını tehlikeye atabilmekte ve para politikası uygulamalarını zora sokabilmektedir. Bu nedenle, merkez bankalarının finansal istikrarı sağlamak amacıyla ekonominin tümünü etkileme riski olan durumlara karşı önlem alması gerekmektedir.

Bu çerçevede Merkez Bankası, finansal sistemde istikrarı sağlamak ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almakla görevlendirilmiştir. Merkez Bankası, ilgili diğer otoritelerle birlikte, özellikle küresel dengesizliklerden kaynaklanan makro finansal riskleri kontrol altında tutmayı amaçlamaktadır. Banka bu amaçla, küresel finansal krizin yarattığı mevcut konjunktürde politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranının yanı sıra gecelik borç alma ve borç verme faizleri arasında oluşan faiz koridorunun ve zorunlu karşılıkların bir arada kullanıldığı bir politika bileşimi tasarlamıştır. Ayrıca likidite yönetiminde etkinliğin sağlanmasında ve sermaye akımlarındaki oynaklığın olumsuz etkilerinin sınırlandırılmasında otomatik dengeleyici özelliği olan rezerv opsiyonu mekanizmasından (ROM) da yararlanmaktadır.

Finansal İstikrar Raporu

Merkez Bankası, finansal sistemin tümüne yönelik değerlendirmelerini yılda iki kez yayımladığı Finansal İstikrar Raporu aracılığıyla kamuoyu ile paylaşmaktadır.

ÖDEME SİSTEMLERİ

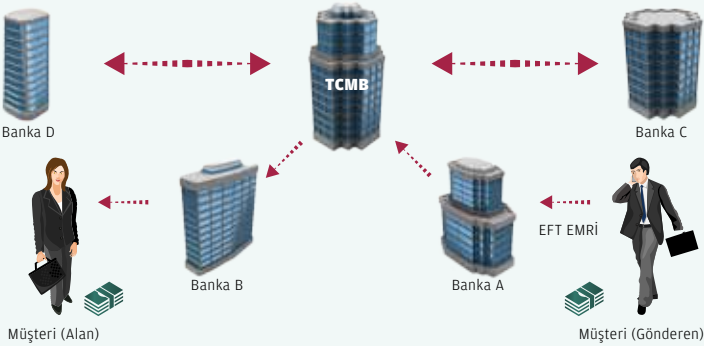
Ödeme sistemlerinin etkin ve güvenli çalışması, merkez bankalarının para politikası uygulamalarının etkinliği, finansal istikrar, ekonominin gelişimi ve ayrıca bu alanda faaliyet gösteren kuruluşlar ve bireyler açısından önem taşımaktadır.

Ödeme sistemlerinin kullanımının yaygınlaşması ve bu sistemlerden kaynaklanan olası risklerin finansal istikrarı olumsuz etkileyebilecek olması sebebiyle merkez bankalarının ödeme sistemlerindeki rolü önem kazanmıştır. Bu doğrultuda Merkez Bankası kendisine Kanun ile verilen görevler çerçevesinde ödeme sistemlerinin sorunsuz işleyebilmesi için gerekli yasal ve teknik düzenlemeleri yapmaktadır.

Merkez Bankası, para ve menkul kıymetlerin güvenli ve hızlı bir şekilde transfer edilebilmesi için ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlenmesini ve denetimini sağlayacak düzenlemeleri yapmakla görevlidir. Bu amaçla bankaların, kişilerin ve firmaların günlük hayatta sıklıkla kullandığı Elektronik Fon Transferi (EFT), Elektronik Menkul Kıymet Transferi (EMKT) ve çek takas sistemlerinin sorunsuz çalışmasını sağlamaktadır.

EFT sistemi Türk parası üzerinden ödeme işlemlerinin, bankalar arasında elektronik ortamda, gerçek zamanlı olarak yapılmasını ve gerçek zamanlı mutabakatını sağlayan ödeme sistemidir. Küçük tutarlı ödemelerin, büyük tutarlı ve acil ödemelerin gerçekleşmesinde bir risk oluşturması sebebiyle bu sistem 7 Aralık 2012'de "müşteriler arası TL aktarım sistemi" ve "bankalararası TL aktarım sistemi" olmak üzere iki bileşene ayrılmıştır. **EMKT** sistemi ise bankalar arasında devlet tahvili ve hazine bonosu gibi menkul kıymetlerin elektronik ortamda, gerçek zamanlı olarak aktarılmasını sağlayan sistemdir. Çeklerin banka şubeleri arasında hesaba tesviyesini sağlama amacı taşıyan **Çek Takas Sistemi** ise çekle ödemelerini gerçekleştirmek isteyenlere emek ve zaman tasarrufu sağlamaktadır.

EFT Sistemi ve Ödeme Akışı

DÖVİZ KURU POLİTİKASI

Türkiye’de uygulanacak döviz kuru rejimini hükûmet ile birlikte belirlemek Merkez Bankasının temel görevlerinden biridir. Belirlenen döviz kuru rejimi çerçevesinde döviz kuru politikasının biçimlendirilmesi ile uygulanması görevi ve yetkisi ise Merkez Bankasına aittir.

Merkez Bankası, kur politikası uygulamalarını, para politikası hedeflerine uygun olarak belirlemektedir. Uygulanan para politikasının değişmesi durumunda, kur politikasında da değişikliğe gidilebilmektedir.

Türkiye’de 2001 ekonomik krizinin ardından “dalgalı döviz kuru” uygulamasına geçilmiştir. Dalgalı kur rejiminde döviz kurları piyasadaki **arz** ve **talep** koşulları tarafından belirlenmektedir.

Döviz arz ve talebini belirleyen esas unsurlar:

- Uygulanan para ve maliye politikaları,
- Ekonomik temeller,
- Uluslararası gelişmeler,
- Bekleyişlerdir.

Dalgalı kur rejiminde döviz kuru bir politika aracı olarak kullanılmamakta, Merkez Bankasının nominal veya reel herhangi bir kur hedefi bulunmamaktadır. Bununla birlikte TCMB, finansal istikrara yönelik riskleri sınırlamak amacıyla Türk lirasının aşırı değerlenmesi veya aşırı değer kaybına karşı kayıtsız kalmamaktadır.

ULUSLARARASI REZERVLERİN YÖNETİLMESİ

Uluslararası rezervler, ülkelerin para otoriteleri tarafından kontrol edilen, her an kullanıma hazır, diğer para birimlerine çevrilebilme (konvertibilite) özelliği bulunan ve uluslararası ödeme aracı olarak kabul gören varlıklardır.

Ülkemizin altın ve döviz rezervlerini saklamak ve yönetmekle görevli olan kurum Merkez Bankasıdır. Merkez Bankası,

- Para ve kur politikalarına olan güveni sağlamak ve bu politikaları desteklemek,
- Hazinesin yabancı para iç ve dış borç servisini gerçekleştirmek için gerekli döviz likiditesini bulundurmak,
- İç ve dış şoklara karşı kırılganlığı azaltmak,
- Uluslararası piyasalarda ülke ekonomisine duyulan güveni artırmak için rezerv tutmaktadır.

Merkez Bankası, rezervlerin yönetiminde ülke menfaatlerine öncelik vermektedir. Bu amaçla uluslararası rezervler, anaparanın korunması ve gerekli likiditenin sağlanması esasları gözetilerek en düşük riske sahip yatırım araçlarında değerlendirilmektedir. Merkez Bankası, rezerv yönetimi sırasında karşılaşılabilecek risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve kabul edilebilir sınırlar içinde tutulabilmesi için etkin bir risk yönetim stratejisi uygulamaktadır. Merkez Bankası sahip olduğu rezervlerin seviyesini düzenli olarak Genel Ağ sitesinde yayımlamaktadır.

BANKNOT BASIMI

Bir ülkenin parası o ülkenin egemenlik ve bağımsızlığının sembolüdür. Türkiye’de para basma yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Meclis, banknot basma ve ihraç imtiyazını tek elden ve süresiz olarak Merkez Bankasına devretmiştir.

Banknotlar, Merkez Bankası bünyesinde bulunan Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından tasarlanmakta ve basılmaktadır. Merkez Bankası kendi banknot matbaası bulunan dünyadaki sayılı merkez bankalarındandır.

Banknotların tasarımında ülkemizin ve toplumumuzun tarihsel ve kültürel mirasında önemli yer tutan mekan, figür, kişi ve olaylardan yararlanılmaktadır. Merkez Bankası banknotların yüksek güvenlik özelliklerine sahip olmasına özen göstermektedir. Basılan banknotların dağıtımı ve gerekli görüldüğünde dolaşımda bulunan banknotların yenisi ile değişimi Bankanın yurt çapındaki 21 şubesi aracılığıyla yürütülmektedir. Ayrıca, İstanbul’da bulunan iki adet vezne merkezi ve Bankanın şubesinin bulunmadığı 16 ilde Ziraat Bankası şubeleri nezdinde tesis edilen banknot depoları ile bankalara ve katılımlı bankalarına hizmet verilmektedir.

Merkez Bankası, banknotların basımını ve dağıtımını gerçekleştirmenin yanı sıra, piyasada dolaşacak olan Türk lirası banknot miktarını da belirlemektedir.

Dolaşımdaki banknotlar altı kupürden oluşmaktadır. Banknotların arka yüzlerinde ülkemizde yetişmiş ve evrensel değer taşıyan kişilerin portreleri kullanılmıştır.

Ülkemizde madeni paraların basımı ve dağıtımı ise Hazine Müsteşarlığına bağlı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir.

DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN...

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Genel Ağ sitesi (www.tcmb.gov.tr) aracılığıyla, Banka tarafından yayımlanan her türlü yayın, duyuru ve istatistiki bilgiye; aynı zamanda Başkan, Başkan Yardımcıları ve diğer yetkililer tarafından yapılan konuşma ve sunumlara ve Banka ile ilgili diğer bilgilere ulaşabilirsiniz.

Genel Ağ sitesine üye olarak, yapılan güncellemeler hakkında anlık, günlük ve haftalık aralıklarla bilgi sahibi olabilirsiniz.

Sanal Müze'de ise (www.tcmb.gov.tr/sanalmuze/) eski ve yeni banknotlar ile Banka tarihine ilişkin ayrıntılı bilgileri ve Bankanın sanat koleksiyonundan seçkileri bulabilirsiniz.

Bankanın yayınlarından talep etmek için iletisimbilgi@tcmb.gov.tr adresine elektronik posta gönderebilirsiniz.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İdare Merkezi
İstiklal Cad. 10 06100 Ulus, Ankara, Türkiye
Telefon: (312) 507 50 00 Faks: (312) 507 56 04
Genel Ağ sitesi: www.tcmb.gov.tr
Elektronik posta: iletisimbilgi@tcmb.gov.tr